

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE
nr 29/1991-92 med anledning av
landskapsstyrelsens berättelse till Ålands
landsting över landskapet Ålands
förvaltning och ekonomiska tillstånd
under år 1990.

Landstinget har den 15 november 1991 inbegärt lagutskottets yttrande över berättelsen. Utskottet har i ärendet hört kanslissekreteraren Pia Rothberg-Olofsson, trafiksäkerhetskonsulenten Carola Wahlfors och föreståndaren för Mariehamns stads A-klinik Christian Beijar. Utskottet har vidare inbegärt övriga specialutskotts utlåtanden till de delar respektive utskotts verksamhetsområden berörs i berättelsen. Finans-, lag- och ekonomi- och kulturutskottens utlåtanden fogas till betänkandet.

B e h a n d l i n g s o r d n i n g e n   f ö r   b e r ä t t e l s e n

Kulturutskottet berör i sitt utlåtande uppläggnings- och behandlingen i landstinget av berättelsen. Med anledning härav konstaterar lagutskottet att landskapsstyrelsen enligt 25 § landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse (42/71) årligen till landstinget skall avge en berättelse. I berättelsen skall även ingå uppgifter om hur landstingets beslut verkställs under berättelseåret. Den skall överlämnas till landstinget senast en månad före den tidpunkt då landskapsrevisorernas berättelse överlämnas till landstinget. Bestämmelsen innebär att landskapsstyrelsens förvaltningsberättelse skall vara landstinget tillhanda senast den 15 september.

Utskottet omfattar kulturutskottets synpunkt att den redovisning och dokumentation som ingår i landskapsstyrelsens berättelse tillsammans med bokslutet utgör en värdefull information. Det finns enligt utskottets åsikt därför inte skäl att avstå från att avge berättelsen. Utskottet utgår från att landskapsstyrelsen kontinuerligt ser över berättelsens disposition och uppläggning. Vad gäller tiden för avlämnandet av berättelsen konstaterar utskottet att det sannolikt är möjligt att färdigställa berättelsen något tidigare, dock med beaktande av att färdigställandet av bokslutet knappast kan påskyndas ytterligare. Med hänsyn till landstingets sommaruppehåll torde dock inte behandlingen i landstinget i nämnvärd mån påskyndas av att berättelsen publiceras något tidigare än vad nu är fallet.

Utskottet konstaterar att landskapsstyrelsens förvaltningsberättelse utgör en grund för den kontrollmakt landstinget skall utöva. Landstinget kan under den muntliga behandlingen och i betänkanden och yttranden uttala synpunkter som landskapsstyrelsen bör överväga. Utskottet konstaterar dock samtidigt att landstinget självt prövar i vilken mån det

utnyttjar denna kontrollmakt. Det finns därför enligt utskottet orsak att pröva om ändringar borde övervägas av landstingets interna behandlingsordning vad avser berättelsen. Exempelvis kunde den obligatoriska utskottsbehandlingen slopas till förmån för ett system där landstinget för varje gång separat bestämmer huruvida berättelsen skall hänskjutas till utskott eller om den endast skall bli föremål för en allmän debatt och därefter antecknas till kännedom. En sådan reform kan närmare diskuteras och beredas inom landstingets organ.

T r a f i k s ä k e r h e t s s i t u a t i o n e n

Organisatoriska frågor

Utskottet har vid behandlingen av berättelsen särskilt granskat trafiksäkerheten i landskapet och uppläggningsen av trafiksäkerhetsarbetet inom landskapsförvaltningen.

Utskottet konstaterar att många myndigheter och institutioner handhar trafiksäkerhetsfrämjande uppgifter. Inom landskapsförvaltningen handläggs trafiksäkerhetsfrågor dels vid kansliavdelningen, dels vid trafikavdelningen. Vid landskapsstyrelsens motorfordonsbyrå finns en tjänsteman som på heltid arbetar med trafiksäkerhetsarbete och -upplysning. Detta arrangemang har blivit möjligt efter det landskapsstyrelsen och den offentlighetsrättsliga föreningen Trafikskydd år 1986 ingick ett samarbetsavtal som bl.a. innebär att försäkringspremiemedel som i riket finansierar organisationens arbete för Ålands del överförs till landskapets budget. Trafikskyddet bidrar också med informationsmaterial m.m.

Inom landskapets förvaltningsområde arbetar också polisen med aktiva trafiksäkerhetsinsatser, bl.a. i form av besök i skolorna.

Inom den privata sektorn bedrivs trafiksäkerhetsarbete framför allt av försäkringsbolagen.

Utskottet konstaterar att även om varje instans i huvudsak har sina givna arbetsuppgifter kan dubbelarbete göras och vissa andra sektorer försummas. En effektivare koordinering av trafiksäkerhetsarbetet inom landskapet borde därför enligt utskottets åsikt åstadkommas. Enligt vad utskottet erfarit pågår inom förvaltningen beredningen av förslag i detta syfte. Utskottet förutsätter att detta arbete leder till att landskapsstyrelsen tar ett fastare grepp om trafiksäkerhetsfrågorna och att ansvars- och uppgiftsfördelningen klargörs. Behovet av ett samordnande och initiativtagande organ för trafiksäkerhetsfrågor bör särskilt övervägas.

Trafikolyckor och trafikbrott

Utskottet har tagit del av statistiskt material över trafikolyckor och rattfyllerifall i landskapet, dels för berättelseåret 1990, dels också för föregående och efterföljande år. På basen av den information utskottet inhämtat har utskottet uppmärksammat tre framträdande typer av trafikolyckor i landskapet:

- * singelolyckor
- * olyckor där ungdomar är inblandade
- * olyckor där alkoholen har en andel

Utredningar av s.k. singelolyckor visar att olyckan i de allra flesta fall förorsakats av att föraren på grund av vårdslöshet, för hög fart el.dyl. inte behärskat situationen. I ytterst få fall är orsaken vägens eller fordonets beskaffenhet. Föraren har alltså brustit i kunskap eller omdöme.

Under de aktuella åren har mellan 25 och 35 % av samtliga till polisen rapporterade trafikolyckor förorsakats av unga personer (18-24 år). Gruppen är klart överrepresenterad i jämförelse med andra åldersgrupper.

Utskottet har tagit del av statistik över rattfylleribrott för åren 1989-1991.

Antal rattfylleridomar på Åland 1989-1991

	1989	1990	1991
Totalantal dömda	139	187	155
Därav bosatta på Åland	101	143	104

(Källa: Ålands polisdistrikt)

Anm.:

Siffrorna avser rattfyllerifall som kommit till polisens kännedom och där dom i ärendet avkunnats vid Ålands häradsrätt.

Rattfyllerifall som kommit till polisens kännedom

Antal per 10.000 invånare

	1989	1990	1991
Hela landet	57	60	59
Åland	60	75	68

(Källa: Statistikcentralen)

Anm.:

Siffrorna avser misstänkta rattfyllerier som kommit till polisens kännedom. Observeras bör att några av dem inte leder till åtal och dom.

I ett betänkande (ÅUS 1984:1, delbet. II) föreslog en av landskapsstyrelsen tillsatt arbetsgrupp olika åtgärder för att nedbringa rattfylleriet i landskapet. Man betonade upplysningen till körkortsaspiranter och ungdomar samt polisens uppgifter som informationsförmedlare och föreslog också att socialnämnderna bör följa upp grava rattfyllerifall.

År 1989 genomfördes en särskild trafiknykterhetskampanj som ett led i ett riksomfattande projekt.

Polisen har på senare år utökat sina insatser för trafikövervakning. Kontroller med särskilt syfte att granska förarnas nykterhet utförs numera ofta och på olika platser i landskapet.

Utskottets synpunkter och förslag

Mot bakgrunden av det ovanstående önskar utskottet betona betydelsen av att olyckstalen nedbringas särskilt genom att trafiksäkerheten förbättras och rattfylleriet minskas.

Det finns enligt utskottet skäl att i förarutbildningen i bilskolorna vid sidan av trafikregler och färdigheterna att framföra fordon ytterligare uppmärksamma trafiksäkerheten och framhäva betydelsen av ett säkert och moget beteende i olika trafiksituationer. Detta kan beaktas i de läro- och kursplaner som förutsätts i körkortslagstiftningen.

Från och med år 1992 kan grundskolorna ge mopedförarutbildning följt av en särskild examen. Numera får vidare övningskörning för personbilskörkort inledas då aspiranten fyllt 17 år. Dessa åtgärder kan förväntas höja ungdomarnas körskicklighet och öka deras medvetenhet om trafiksäkerhetens betydelse. Med tanke på ungdomarnas höga olycksfrekvens vill utskottet ändå understryka vikten av ytterligare insatser för trafikfostran och attitydpåverkan hos unga fordonsförare.

I körkorts- och vägtrafiklagstiftningen finns bestämmelser om körförbud som följd av rattfylleri. Polisen omhändertar tillfälligt körkortet och domstol kan utfärda körförbud på upp till fem år i samband med att den dömer till straff för rattfylleri. Längre körförbud än tolv månader är dock ytterst sällsynta.

Innan körkort återlämnas till den som haft körförbud kan polisen, om den bedömer det nödvändigt, kräva intyg över ny förarexamen. Enligt praxis krävs detta om körförbudet varat längre än sex månader. Ett villkor för erhållande av körkort är att sökanden inte på grund av fortgående missbruk av alkohol kan anses olämplig som förare.

Hotet att förlora körkortet och risken att inte återfå det på en längre tid kan enligt utskottets bedömning ha större betydelse än straff när det gäller möjligheterna att nedbringa antalet rattfyllerifall. Enligt utskottets åsikt bör man överväga en mera strikt tillämpning av det ovan berörda villkoret i 37 § c) punkten körkortslagen när det gäller att bedöma lämpligheten hos förare som flera gånger gjort sig skyldig till rattfylleri. Exempelvis kunde vederbörande åläggas att till ansökan om nytt körkort foga intyg över inhämtad information vid A-kliniken angående alkoholens inverkan på trafiksäkerheten och förmågan att framföra fordon. Polisen kan också i större utsträckning kräva läkarintyg som grund för sin bedömning av sökandens lämplighet som förare.

Trafikolyckor kräver i dag en betydande del av samhällets resurser inom sjukvård, rättsväsende, polis m.m. En förbättrad trafiksäkerhet avsätter därför direkta resultat, förutom i minskat mänskligt lidande, i form av samhällsekonomiska inbesparingar. Ytterligare insatser för att främja trafiksäkerheten i landskapet är därför viktiga.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte bringa detta
betänkande till landskapsstyrelsens
kännedom.

Mariehamn den 24 augusti 1992

På lagutskottets vägnar:

Sune Eriksson
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sune Eriksson,
viceordföranden Barbro Sundback, ledamoten Gunnar Jansson och ersättaren Salmén.

Till lagutskottet

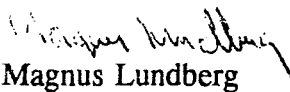
från finansutskottet

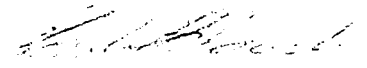
Finansutskottet har mottagit lagutskottets brev av den 28 november 1991. I brevet anhåller lagutskottet om utlåtande av finansutskottet över det i landskapsstyrelsens berättelse till landstinget över landskapets förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1990 ingående avsnittet om finansavdelningens förvaltningsområde jämte hithörande bilagor samt även över eventuella andra punkter som berör finansutskottets verksamhetsområde. Utskottet får som sitt yttrande anföra följande.

Utskottet, som intet har att anföra mot berättelsen, vill dock framhålla att ifråga om "Bilaga 4. Åtgärder med anledning av revisorernas berättelse för år 1989" kommer utskottet att följa den framtida utformningen av bilagan och utförligare behandla frågan med anledning av landskapsstyrelsens berättelse för år 1991.

Mariehamn den 20 januari 1992.

på finansutskottets vägnar

Magnus Lundberg
ordförande

Elisabeth Naucclér
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Magnus Lundberg, viceordföranden Tuominen samt ledamöterna Bengtz, Gunnar Lundberg och Sjölund.

Mariehamn den 14 januari 1992

Till lagutskottet

från kulturutskottet

Lagutskottet har i brev av den 18 november 1991 anhållit om kulturutskottets utlåtande huruvida det i avsnittet om utbildningsavdelningens förvaltningsområde i landskapsstyrelsens berättelse över landskapets förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1990 ingår något som borde beaktas då lagutskottet avger sitt betänkande över berättelsen. Kulturutskottet, som i ärendet hört byråchefen Pia Rothberg-Olofsson och landskapskamreren Börje Jansson får med anledning härav anföra följande.

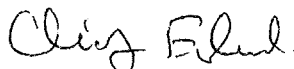
Utskottet konstaterar att landskapsstyrelsens berättelse ligger till grund för landskapsrevisorernas arbete och således redan har granskats. Förvaltningsberättelsen behandlas därigenom indirekt av landstinget i samband med behandlingen av revisorernas berättelse. Kulturutskottet har därför valt att inte närmare i detalj granska landskapsstyrelsens berättelse. Uppgifterna i berättelsen, som avser år 1990, är inte aktuella och kan anses av intresse mer som dokumentation än som underlag för politiska åtgärder under verksamhetsåret 1992.

Enligt utskottets åsikt skulle landstinget i stället ha behov av att landskapsstyrelsen så tidigt som möjligt under våren presenterade en redogörelse över föregående års verksamhet mot bakgrund av politiska mål och riktlinjer i bl.a. budgeten och olika program. En sådan utvärdering av "landskapets förvaltning och ekonomiska tillstånd" skulle kunna ligga till grund för en allmänpolitisk debatt som underlag för den fortsatta verksamheten och som riktgivande för budgeteringen inför följande år. Utskottet anser att en sådan politisk utvärdering blir än mer angelägen efter år 1992 med ett nytt system för landskapets finansiering och budgetering.

Utskottet anser vidare att den redovisning och dokumentation, som nu ingår i landskapsstyrelsens berättelse tillsammans med det fastställda bokslutet kan utges även i fortsättningen. Det finns dock anledning för landskapsstyrelsen att se över dispositionen och uppläggningsen av berättelsen. Landskapsstyrelsens berättelse bör också i fortsättningen utgöra underlag för landskapsrevisorernas granskning av förvaltningen och kan behandlas i landstinget samtidigt med revisorernas berättelse. För att möjliggöra en bättre granskning för revisorerna bör också möjligheten att tidigarelägga berättelsens utgivning undersökas.

Kulturutskottet har informerat sig om de praktiska möjligheterna att tidigarelägga delar av förvaltningsberättelsen och funnit att utskottets förslag är genomförbart.

Mariehamn den 14 januari 1992

Olof Erland
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare

ÅLANDS LANDSTING

Till lagutskottet

från lag- och ekonomiutskottet

I brev av den 18 november 1991 har lagutskottet begärt att lag- och ekonomiutskottet skall yttra sig över kapitel 7 samt avsnittet 3.3.5. i landskapsstyrelsens berättelse över förvaltningen och ekonomin under år 1990. Lag- och ekonomiutskottet har i ärendet hört bostadsinspektören Björn Karlsson, byråchefen Harry Sjölund, direktören för Ålands centralandelslag Håkan Lundberg, miljövärdintendenten Håkan Kulves, byråchefen Ralf Johansson och landskapsagronomen Henry Lindström. Utskottet har valt att närmare beröra frågor i anslutning till kapitlen Arbetskraftsärenden (7.1.3), Jordbruksbyrån (7.2), Byrån för turistärenden (7.5.) och Miljövärdbyrån (7.6).

I den allmänna översikten under avsnittet arbetskraftsärenden sägs att sysselsättningsläget under år 1990 i genomsnitt var något sämre än år 1989. Arbetslöshetsgraden var 1,0 procent på årsnivå mot 0,7 procent året innan. Fram till september månad var situationen under år 1990 jämförbar med föregående år men den försämrades sedan ganska snabbt. Under december 1990 var 240 personer eller 2 procent arbetslösa. Som mest noterades under år 1990 87 ungdomar som arbetslösa medan motsvarande antal år 1989 var 36.

Utskottet konstaterar att den negativa trend som visade sig i slutet av år 1990 hållit i sig och förstärkts under år 1991. I oktober 1991 var arbetslöshetsgraden 2,8 procent och i november 3,0 procent. Särskilt anmärkningsvärt är att arbetslöshetsgraden bland ungdomarna var hela 9,1 procent i oktober och 8,7 procent i november 1991.

Arbetsförmedlingsbyråns främsta uppgift är att förmedla lediga arbeten till arbetssökande. Uppgiften att skapa nya arbetstillfällen ankommer således inte primärt på arbetsförmedlingen. Om det liksom för närvarande finns långt fler arbetssökande än arbetsplatser och arbetslöshetsetiderna därför blir långa har arbetsförmedlingen till uppgift att försöka bryta den enskildes arbetslöshet. Korttidsarbetslöshet är inte att betrakta som något exceptionellt eftersom den förekommer också under högkonjunkturer. En viss arbetslöshet på grund av omsättningen på arbetsmarknaden får man alltid räkna med. Arbetsförmedlingens resurser satsas därför i första hand på dem som inte får arbete genom vanlig förmedling och som därför varit arbetslösa en längre tid.

Den 19 september 1991 antog landskapsstyrelsen ett program "åtgärder för sysselsättningens främjande under tiden 1.9.1991 - 30.6.1992", den s.k. sysselsättningsplanen. I planen ingår sysselsättningsstöd i olika former och sysselsättningsfrämjande utbildning. Sysselsättningsstöd kan utgå till kommuner och företag som anställer framförallt ungdomar och långtidsarbetslösa för extra arbetsuppgifter. Sysselsättningsfrämjande utbildning prioriteras inom de branscher där arbetslösheten är mest kännbar. Genom planen avser landskapsstyrelsen sysselsätta över 200 personer under perioden september 1991 - juni 1992.

Lag- och ekonomiutskottet finner det riktigt att satsa resurserna på dem som bäst behöver det, d.v.s. de långtidsarbetslösa. Det är enligt utskottets mening en angelägen uppgift för arbetsförmedlingen att försöka bryta den enskildes arbetslöshet efter en längre tid. En förutsättning för att de sysselsättningsfrämjande åtgärderna skall ha effekt även på lång sikt är att kommunikationerna mellan arbetsförmedlingen och arbetsmarknaden fungerar väl. Det vore därför enligt utskottet till fördel om informationen från arbetsförmedlingens sida intensifierades.

Utskottet har även informerat sig om mejeriets situation och framtidsutsikter. Enligt landskapsstyrelsens berättelse (7.2.1.2) invägdes under år 1990 sammanlagt 13.598.196 liter mjölk på Åland mot 13.092.629 liter år 1989. Ökningen var dock tillfällig och berodde på att s.k. tilläggskvoter medgavs under år 1990. Utvecklingen under de senaste åren har i övrigt varit sådan att mängden invägd mjölk minskat med några procentenheter per år.

Lag- och ekonomiutskottet konstaterar att det s.k. strukturstödet som under år 1991 beviljas jordbrukare som förbinder sig att under 5 års tid upphöra att leverera viss mängd mjölk, lett till att den levererade mjölmängden kommer att minska med hela 8 procentenheter jämfört med år 1990. Mjölmängden kommer på så vis att närma sig den s.k. smärtgränsen 12 miljoner liter under vilken mejeriet anser sig ha svårt att klara sig eftersom de fasta kostnaderna då blir överstora i förhållande till omsättningen.

Utskottet konstaterar att frågan om en enda mjölkkvot för hela Åland borde ha lösts i samband med införandet av det s.k. strukturstödet. Förhandlingar om mjölkkvoten pågår fortsättningsvis och senast i oktober 1991 föreslog landskapsstyrelsen i ett brev till jord- och skogsbruksministeriet att en överenskommelseförordning skall träffas enligt vilken landskapsstyrelsen tar över ansvaret för mjölkkvoterna. Enligt utskottets åsikt vore det skäligt att landskapsstyrelsen övertog förvaltningen av mjölkkvoterna bl.a. med tanke på att landskapet, med beaktande av det stora antalet turister, inte bidrar till överproduktionen av mjölk i landet.

Utskottet konstaterar att jordbruket står inför stora förändringar som kräver nytänkande från alla berörda parter. Vid landskapsstyrelsens jordbruksbyrå företas som bäst en kartläggning av möjligheterna till omläggning av näringsverksamheten på landsbygden. Även om lantbruket på Åland tack vare specialgrödorna, länge betraktats som föregångare återstår mycket att göra, framförallt när det gäller övergången från odling till annan näringsverksamhet. Enligt utskottets åsikt är det positivt och angeläget att landskapsstyrelsen engagerar sig i arbetet med att finna alternativ och komplement till den traditionella lantbruksproduktionen.

Det åländska kulturlandskapet är i hög grad präglat av de öppna, odlade eller betade markerna. Utskottet anser därför att det ur såväl naturvårds- som ur turistsynpunkt vore till fördel om landskapsstyrelsen övervägde att i landskapet bevilja stöd för hållande av betesdjur i stället för t.ex. stöd för beskogning.

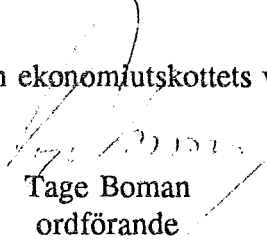
En av de näringar som ytterligare kan utvecklas på landsbygden är turistnäringen. En levande landsbygd med både djur och människor kommer snart att vara en raritet i Norden.

Utskottet noterar att turismen kontinuerligt ökat i betydelse alltsedan 1960-talet och att även 1980-talets prognoser vida överskridits. Turismen har dock med åren ändrat karaktär och en tydlig trend såväl på Åland som i vår omvärld är det minskade intresset för hotellövernattningar. Antalet övernattningar på hotell, gästhem och pensionat minskade mellan åren 1988 och 1989 med 3,7 procent och mellan åren 1989 och 1990 med ytterligare 6 procent medan antalet övernattningar på campingplatser och i övernattningsstugor ökat. Intresset för den regionala turismen blir allt större och man får mot bakgrund av höstens devalvering av den finska marken samt införandet av den s.k. reseskatten anta att inrikesturismen ökar på utresandets bekostnad.

I utlåtandet till lagutskottet över landskapsstyrelsens berättelse över år 1989 konstaterade lag- och ekonomiutskottet med tillfredsställelse att också antalet inresande med landskapets färjor tagits med i statistiken över antalet inresande till landskapet. Uppgiften är enligt utskottets mening av betydelse på grund av det förmodade ökade intresset för inrikesturismen men också med tanke på satsningarna på turistanläggningar i skärgården. Det är därför enligt utskottets uppfattning anmärkningsvärt att uppgiften inte ingår i berättelsen över år 1990. Nämnas bör att antalet inresande med landskapets färjor var 45.905 år 1990 mot 45.373 år 1989.

Mariehamn den 12 december 1991

På lag- och ekonomiutskottets vägnar:

Tage Boman
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare